

ABSOLVENT V ZRCADLE PŘIJÍMACÍCH TESTŮ NA STŘEDNÍ ŠKOLY

Milada Pelajová

Anotace: Český vzdělávací systém v současnosti řeší kromě jiného také otázky týkající se přijímacích zkoušek na střední školu. Stať přináší pohled na tuto problematiku z hlediska základní školy opřené o výzkum, a to vzhledem k návrhu přijímací zkoušky zrušit. Analyzuje problém školního hodnocení na základní škole a ukazuje možnost přijmout toto hodnocení pro přijetí na střední školu.

Abstract: The Czech educational system is presently trying to solve the problem of entrance exams to secondary school. The paper presents a view on the issue from the perspective of primary school based on research considering the proposal to cancel entrance exams. The problem of school evaluation at primary school is analysed and the possibility of accepting this evaluation for entrance exams is considered.

Základní vzdělávání musí být přínosnou službou občanům. Těchto cílů nelze dosáhnout bez změny v tradičním chápání funkce základního a středního školství.

Také proto vzdělávací systém v České republice v souvislosti s přijetím nového školského zákona 561/2004 byl postaven před řadu nových změn, se kterými se musí potýkat – reforma kurikula, vytváření školských rad, nová forma maturit apod.

V souvislosti s touto problematikou jsem zaměřila svoji práci na problémy spojené s vytvářením a vhodnou volbou kompetencí v jednotlivých předmětech a s tím související rozvoj kompetencí u jednotlivých žáků a jejich odraz u absolventů základních škol.

Škola je místem, který by měl žáky motivovat a podporovat k aktivnímu učení se. Nedávat největší důraz na encyklopedické znalosti, ale pro život důležitým kompetencím učit, učit řešit problémy související s životem. Rozvoj kompetencí by měl u žáků podporovat zdravé sebevědomí, rozvíjet kritické myšlení a schopnost seberealizace. V souvislosti s tímto problémem se nabízí otázka: „Jsou současní pedagogové dobře připraveni po didaktické stránce na výchovně-vzdělávací proces, nebude začínajícím učitelům činit problémy rozvoj klíčových kompetencí, jsou vůbec s problematikou klíčových kompetencí dostatečně obeznámeni?“

Provedla jsem průzkum na školách: ZŠ Klášterní Moravský Krumlov, ZŠ Ivančická Moravský Krumlov, ZŠ Miroslav, ZŠ Olbramovice, ZŠ Vémyslice,

ZŠ Loděnice, ZŠ Ostrovačice, ZŠ Dolní Dubňany. Průzkumu se zúčastnilo 65 učitelů. Na otázku: „Jsou začínající učitelé z vysokých škol dobře připraveni na reformu kurikula?“ odpovědělo 53 učitelů, že po didaktické stránce začínající učitelé na tuto reformu kurikula rozhodně nejsou připraveni.

Jednotliví učitelé kritizují nedostatečnou přípravu budoucích pedagogů v průběhu studia na vysoké škole, tato příprava na budoucí povolání je zaměřena na encyklopedické vědomosti v jednotlivých studovaných oborech a pouze malý prostor je dáván didaktice, pedagogice a didaktikám jednotlivých předmětů.

Další otázkou v souvislosti s rozvojem klíčových kompetencí u žáků jsou učebnice. Každá škola používá v jednotlivých předmětech učebnice schválené vyhláškou ministerstva školství. Jsou však tyto učebnice vhodné pro novou školskou reformu a umí s nimi učitelé vhodným způsobem pracovat? K otázkám v souvislosti s vhodností učebnic do jednotlivých předmětů existují nejrůznější průzkumy. Také na Pedagogické fakultě MU v Brně vyšla velice podrobná práce na toto téma (Maňák, Klapko 2006).

Položila jsem otázku učitelům účastnícím se mého průzkumu: „Při výuce pro rozvoj klíčových kompetencí se vám zdají vhodněji zpracované učebnice nebo raději používáte svoje materiály?“

- 43 učitelů raději používá svoje materiály, které jak uvádějí, získávají svým vhodnějším zpracováním nejrůznějších učenic a doplňují je vlastními úkoly, to pochopitelně svědčí o velké invenci našich učitelů.
- 12 učitelů používá pouze učebnice, uvádí, že na hledání dalších vhodnějších materiálů nemají čas a prostor, protože musí řešit nejrůznější problémy s kázní žáků apod.
- 10 učitelů se vhodností učebnic vůbec nezabývá, což je zarážející.

Pokud chceme hovořit o klíčových kompetencích, musí především samotní učitelé pochopit funkce a cíle kompetencí, jejich obsah (poznání praktické apod.), umět zvolit vhodné metody a postupy (komunikace, organizace života ve škole a třídě), musí umět hodnotit a kontrolovat vhodnost volby klíčových kompetencí.

Jsou však střední školy připraveny už při přijímacím řízení na zkoumání znalostí rozvoje jednotlivých kompetencí u absolventů základních škol? Nebude i nadále přijímací řízení opět prověřováním pouze encyklopedických znalostí? Jsou současné střední školy připraveny na ověřování kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, kompetence sociální a personální, kompetence občanské a kompetence pracovní?

Přijímání ke vzdělávání ve střední škole se řídí zákonem 561/2004 §59 podmínky přijetí ke vzdělávání ve střední škole, §60 přijímání do prvního ročníku vzdělávání ve střední škole, §61 přijímání do prvního ročníku nižšího a vyššího stupně šestiletého a osmiletého gymnázia, §62 přijímání do oborů vzdělání s talentovou zkouškou a §63 přijímání do vyššího ročníku vzdělávání ve střední škole. Každá střední škola či učiliště se při

přijímacím řízení řídí těmito zákony a dále doporučením jednotlivých krajů, pod které daná střední škola či učiliště spadá, a mají dostatečný prostor pro zjišťování rozvoje jednotlivých kompetencí u přijímaných žáků, avšak většina škol přistupuje pouze k přijímacímu řízení, který obsahuje vstupní pohovor se žáky o podmínkách učení a celkovém klimatu školy. Do hloubi dalších zjišťování předpokladů budoucích žáků, natož zjišťování rozvoje klíčových kompetencí pohovor nezjišťuje. Je to dáno množstvím středních škol a úbytkem žáků. Také samotná paní ministryně školství tento trend podporuje svými návrhy o zrušení přijímacího řízení. Položila jsem otázku učitelům účastnících se průzkumu: „Souhlasíte s předběžnými návrhy ke zrušení přijímacích zkoušek?“

- 63 učitelů tvrdě tyto návrhy odmítají s odůvodněním, že žáci devátých ročníků základní školy ztrácejí zájem o výuku v jednotlivých předmětech, přijímací řízení je jedním z motivačních prvků pro dosažení lepších studijních výsledků. Zrušením přijímacího řízení by žáci tuto motivaci ztratili.
- 2 učitelé s návrhem zrušení přijímacích zkoušek souhlasí s odůvodněním, že na většině středních škol se sleduje pouze prospěch získaný na základních školách.

A co výstupní hodnocení, které je také součástí reformy kurikula? Jak k jeho zpracování přistupují na základních školách a jaký důraz mu přiřkládají střední školy?

- 7 škol zařazených do průzkumu v souvislosti s výstupním hodnocením dalo přednost slovnímu zpracování, ve kterém jsou obsaženy: získání kompetence k učení (být schopen vzít v úvahu zkušenost, dát věci do souvislostí, být schopen řešit problémy), kompetence komunikativní (rozumět a domluvit se, být schopen prezentovat, mluvit na veřejnosti), kompetence pracovní (přispívat k práci skupiny a společnosti, organizovat svou vlastní práci), kompetence občanské (respektovat přesvědčení druhých) atd.
- 1 škola přijala výstupní hodnocení zpracované v několika bodech, kde jsou obsaženy jednotlivé kompetence k učení, kompetence občanské, kompetence k učení, neobsahuje však zařazení kompetence sociální a personální, kompetence pracovní a kompetence komunikativní. Dalším nedostatkem tohoto výstupního hodnocení je, že stejným měřítkem byli hodnoceni žáci pátých ročníků odcházejících na víceletá gymnázia.

Jak přistupují k výstupního hodnocení jednotlivé střední školy a učiliště? Podle výroční zprávy ČŠI a jejího průzkumu většina středních škol, gymnázií a učilišť, na kterých byla prováděna inspekční kontrola, brala výstupní hodnocení pouze jako informativní zprávu.

Dotázala jsem se SOŠO a SOUŘ Moravském Krumlově a Gymnázia v Moravském Krumlově, jak přistupují k výstupnímu hodnocení oni. Obě dotazované školy berou výstupní hodnocení jako součást přijímacího řízení a v rámci bodového ohodnocení, kde jsou započítávány známky ze základní školy, samotný výsledek přijímacích testů a výstupní hodnocení, dostávají absolventi základních škol za výstupní hodnocení nejvíce 2 body ze 100 bodů.

Byl by jistě zajímavý průzkum v oblasti výstupního hodnocení v oblasti vhodného uspořádání výstupního hodnocení tak, aby bralo ohled na rozvoj všech klíčových kompetencí žáka a zároveň pro možnost jednotného přístupu středních škol k tomuto výstupnímu hodnocení.

Jistě se nabízí další otázky při řešení problematiky klíčových kompetencí – jak z hlediska základních, tak z hlediska středních škol. Podstatné je, že se touto problematikou zabývají pedagogové na školách a chtějí tuto problematiku řešit. Nermalou měrou k tomu přispěla i konference Kurikulum v proměnách školy.

Literatura:

MAŇÁK, J.; KLAPKO, D. (ed.) *Učebnice pod lupou*. Brno : Paido, 2006.